

RUTH

Anaani ana-lhaawu wurru-magina wugurru, anu...bani-yunggaj, waari-yinyung na-David ani-king-maa-waj ana-Israel.

Ngarra-Naomi ngi-burri Israel, ngigawi-yinyung nga-rangan.ngarri-yung ngarra-Ruth ngiimbulwiyn a-Moab-duj. Yagu ngi-yanggi ngiga Israel-wuy, ngiinggarra-ngu-burri yungguyung nga-rangan.ngarri-yung, ngarra-Naomi. Ngaadirrngi wani-marrbuy-waa niga na-God, marri wani-maŋmani-wugij wugurrngi.

¹⁻² Anaani ana-lhaawu wu-magina anu...bani-yunggaj ana-Israel-inyung. Anubani-yumbaa warruburru-yung warra-runggu-runggal warra-mayaa “wurru-ragaana-yinyung”.

Bagu walyinyung ni-burri, Elimelech na-nimuwj-jung. Nigawi-nyinyung warru-mandag Ephrath. Ni-burri a-Bethlehem-duj a-Judea-rruj. Nga-rangarrina-yung Naomi, marri na-niwyayung-biiyung Mahlon marri Chilion, na-nimuwj-baa.

Waari ngarraaŋbana angi-warra-rabini nguynju waari ana-marrya amburru-nguni yungguyung, maarmag-galadi. Wudani-yung yamba, wurraanggarra-yanggi Moab, nga wurru-burri bagu.

³ Anubanila-wala ni-ngawiijin, nga Naomi waari angunu-waŋagaa naaŋngina-yung. Waangi-waŋagaa ni-marayung-biiyung-bugij.

⁴ Marri naawiñi-yung winiiyজি-yaay wani-mangi mañumbaa, wubani-yinyung a-lhal, ngarra-ngarrimuwaj-baa Orpah marri Ruth wugurrngi.

⁵ Anubanila-wala, ari marang-aynjaabugij marri marang-aynjaabugij manaarmag, wini-ningawiyn, wugurraayunggaj. Nga ngarra-Naomi adaba, ngi-wiri-wiri ngi-burri, wuu-lhagarra-nrangawini adaba na-nimarayung-biiyung marri naañngina-yung.

Ngarra-Naomi angiigiyн a-lhal-wuy a-Bethlehem-guy, marri ngarra-Ruth wugurrngi ambinkiinggarra-yaarri.

⁶ Ngarra-Naomi ngi-burri wubani-rruj a-lhal. Nga anubanila lhaawu ngi-wawanggiyn, ninggu-lhangarrmayn. Na-Yawei wani-warubaj-gayn adaba warraawurru warra-wurru-wurruj nigawi-nyinyung, nga wani-yayn ngarraañbana. Marri ana-marrya anubani wani-yayn waanuynjungini adaba, wurru-nguni yadhu. Nga wudani-yung yamba ngarra-Naomi marri ngarrubirrngi nga-rangan.ngarri-yung-biiyung, wurraalgaalgurmangi amburru-yanggi yungguyung.

⁷ Wurraanggarra-yanggi adaba. Wurru-yangga-yanggi... nga alagalा adaba.

⁸ Wangi-yamijgayn, “Nimbingi-ngarra-gaagiyn nga-rriibi-waa-wuy. Ngaalamin-jamana na-Yawei, nambani-mañmani nugurrngi, nguynju

ngaya ngirri-maŋmangi nga nubiŋi na-walyawaa. ⁹ Nambani-lharrgang, nambaangiiyŋji-yara walya, nambaangi-waŋagana." Daniyung ngi-yamayn. Ngarraagi-yung ngarra-Naomi wangi-bilhargayn ngarrubirrŋgi ngarangan.ngarri-yung-biiyung nga ngi-yamayn, "Wiiyaw," ngi-yamayn.

Yagu wugurrŋiiyung wingi-ruguni.

¹⁰ Wingi-yamayn, "Yangi ngunaarru! Ngambaanggarra-yaarri nugawi-wuy warra-wurru-wurruj," wingi-yamayn.

¹¹ Nga ngarra-Naomi ngi-yamayn ngarangan.ngarri-yung-biiyung-guy, "Nimbingiigiy nugurrŋgi-wuy aanga. A-yangi yungguyung ngirri-ga-garri-yuri?" wangi-yamijgayn. "Nimbingiigiy," ngi-yamayn, "waari yamba ngarra-lhangarrmi warra-walya. Adaba anaani nga-ngajiwanggu," wangi-yamijgayn. ¹² Nga ngi-yamayn, "Nimbingiigiy, marri nambaangimanı walya," ngi-yamayn. "Ngamba-mang-maynji warra-walya, warrubawiyung warra-wirrig nambaangi-rangarrii badag, ambu-warradii-yinyung," ngi-yamayn. "Nimbingiigiy." ¹³ Marri wangi-yamijgayn, "Naangi-rangarrangan-magi, badag warrubawiyung wu-warradangan, nubiŋi-yung na-wirrig-baa," ngi-yamayn ngarra-Naomi. "Nimbingi-yaarri. Nambangi-mani adaba aynbaj. Ari naangi-narrangan-magi nubiŋi-yung, badag-magi wini-warradangan," wangi-yamijgayn. "Na-Yawei niiybjigiy niga, ni-wilibilŋiyŋ ngayawi-wala, marri ngaya anaani nga-wurrij-

galadi-wina nugurrngi-wala.” Dani-yung ngi-yamayn, ngarra-Naomi ngiga.

¹⁴ Ngijang wingi-ruguni, wugurrngiiyung, angadajung wingi-ruguni yanggarrwar. Nga ngarra-Orpah ngu-bilhargayn marri ngi-yamayn, “Wiiyaw,” ngi-yamayn, “nga-yaarri,” ngu-yamijgayn ngarrubagi-yung. Ngiigiyn adaba a-lhal-wuy. Yagu ngigaayung ngarra-Ruth waari angi-yanggi, ngu-maṇdhiiy় wingiinggarra-ngu-burri bagu, ngarrubagi-rruj.

¹⁵ Nga ngigaayung ngarra-Naomi ngi-yamayn ngigawi-wuy, “Nugawi-nyinyung ngarra-nGANILHARRI adaba ngi-yanggi, ngiigiyn ngigawi warra-wurru-wurruj-guy marri ngigawi na-god. Nugaayung baagiyn nugawi-nyinyung-guy warra-wurru-wurruj marri nugawi-nyinyung-guy na-god. Baagiyn adaba a-lhal-wuy.” Dani-yung ngi-yamayn.

¹⁶ Yagu ngigaayung ngarra-Ruth ngi-yamayn, “A-yangi yungguyung nimba-yandhawianjii ngaya, waarruyn? Yagi nimba-lhambu ngaya ngaynjaarri nugawi-waj. Nagang-maynji bayaarri, ngaya ngaynjaarri nugawi-wuy. Yagu nagang-maynji ba-burraa, ngaya nga-ngu-burraa nugawi-rruj. Nugawi-nyinyung warra-wurru-wurruj, ngaayunggaj ngayawi-nyinyung warra-wurru-wurruj warruburru. Nga-nugawi-nyinyung na-God, ngaayung ngayawi na-God.

¹⁷ Anubani-rruj ana-lhal nagang ba-ngawang-maynji, ngaya bani-rruj a-lhal nga-ngawang, nga bagu ngambambi-wurrdhii. Nagang-maynji ba-ngawang yagu ngaya-maynji nga-ngawang, waarruyn, yagu nambiri-waj-maynji waarruyn,

nganu-ngaynbandii na-Yawei ngambaniigajij-galadi-wana ngaya." Dani-yung ngi-yamayn ngarra-Ruth.

18 Ngarra-Naomi ngarrubagi ngi-marrbuy ngarra-Ruth waari angi-yanggi. Waari ngijang anggu-yambini ngijang ngigawi-wuy adaba.

19 Wingi-yanggi a-Bethlehem-guy, nga wingi-waliyn. Nga warruburru-yung warra-maŋnung wirringa-nayn. Nga wurru-yambiynjini, "Yuga ngaadagu Naomi yuga?" wurru-yandhawiwaynjini waadurru-yung.

20 Marri ngigaayung ngi-yamayn, "Yagi anaani ngirri-mayi Naomi, ana-muwaj, ngad-dingga-yinyung. Yagu ngirri-mayana ngaya 'Mara', nga-wurrij-galadi-wina-yinyung, yagu na-Yawei yamba ngaya ngani-wurrij-galadi-wayn-bindiyung. **21** Ngaya nga-yanggi, ngaarra-waŋagaa arrowindi, yagu ngaya na-Yawei nganiigijgiyng nga-mara-mamar ngaya. Waari nganggaarra-waŋagaa anaaji," ngi-yamayn ngarra-Naomi. "Yagi nirri-mayi nga-dingga-yinyung, yagu na-Yawei yamba anii-dharrgang magarrangaynji ngayawi-wuy." Dani-yung ngi-yamayn.

22 Anubani-yumbaa wingi-waliyn anubagu, ngarra-Naomi ngi-waliyn ana-Moab-gala marri bagu ngu-waŋagaa ngarra-Ruth, ngarraagi a-Moab-jinyung, nga-rangan.ngarri-yung. Wingi-waliyn a-Bethlehem-duj. Adaba bagu wurru-wulguldhangi ana-mada, ana-barley. Wurru-wulguldhangi marri wurraarraaŋbini, wingi-wurrij-balu ngarrubirrngi. Marri warraa-

bardhangi bagu warra-wurru-wurruj bagu
wurru-wulguldhangi.

2

Ngarra-Ruth angi-wardhii wubani a-wanuynjungini-rruj na-Boaz-jinyung.

¹ Boaz, na-nimuwjaj-jung. Ngarra-Naomi naalgur-nyung nubagi-yung. Nimbalal marri ni-runggal, ni-yiwanggu. Marri nubagi-yung ni-ngawiyn-jinyung naaŋngina-yung, nubagi na-walyinyung naalgur-nyung.

Marri warruburru-yung wurru-wardhangi-yinyung nigawi-nyinyung, warruburru-yung wurru-mada-wulguldhangi a-mada a-barley a-marrya-yinyung.

² Ngarra-Ruth ngi-yamayn, ngarra-Naomi ngu-magayn, "Warruburru adaba wirri-wulguldhii ana-mada, ana-barley, marri wurraalgaalgurmani. Yagu ngaya nimbalharrgang ngaynjaarri, nganggarra-mundugana ana-barley warruburru wurru-wardhii-rruj warra-walya-walya? Warruburru-yung wurraarra-garraarruna-yinyung anaarrgi aaban-baj nganggarra-mani yuga? Ngaynjaarri, marri warruburru-yung warra-waŋgana-yinyung, warra-wardhijgana-yinyung, warra-bu-buunggawa, ngamba-magana, 'Ngambardhii,' ngaynjamang, marri wugurraayung, ambu-yambang-maynji 'Yii, yaagi ngagurru ngurru-wardhii,' ambu-yambang-maynji, ngambardhii." Dani-yung ngi-yamayn. "Yii," ngigaayung ngi-yamayn

ngarra-Naomi, “Yii, ngan.ngalhaa, ba-yaarri,” ngu-yamijgayn.

³ Nga ngi-yanggi adaba ngarra-Ruth wubani wurraanaanuynjungaa-wuy, ngi-yanggi. Bagu, warruburru-yung warra-walya-walya wurru-wulguldhangi ana-barley, marri adhaadharri warra-mulung-aynbaj wurru-miyn-gabaa. Warruburru-yung wurraarra-garraarru, marri ngigaayung ngi-mangi.

Nga anubanila ngi-yanggi nubagi na-Boaz-guy wurraanaanuynjungaa-wuy. Yagu ngi-mala_ladi na-Boaz nig-a-waj niwu-wa_nagaa-yinyung anaani waanaanuynjungaa-rruj. ⁴ Ng-i-walirr-lhaay arrwar adaba ngarraagi-yung ngarraalirr, ngamugijgaj.

Nga anubanila, nigaayung ni-yanggi Bethlehem-gala na-Boaz, nga ni-yanggi wubani wurraanuynjungaa-wuy. Nga warruburru wani-nayn nigawi-nyinyung wurru-wardhangi-yinyung. Wani-waradangi. “Na-Yawei ani-burraa nugurri-rruj,” ni-yamayn.

Wugurraayung anaalagala wunu-yambalmayn, “Nugaayung nubagi na-Yawei aniigajij-majgana,” wunu-yamijgayn wugurru.

⁵ Nga anubanila ngu-nayn ngarrubagi ngarra-ma_linyung. Nga nu-yandhawiwayn nubagi naa-mijgalmini-yinyung-guy, nubagi ni-ragaani-yinyung-guy, “Yangi-nyung ngarruwaagi ngarra-ma_linyung? Yanga-yangi ngiga warra-mijgalgur-yung?” ni-yamayn.

⁶ Nigaayung ni-yamayn, “Ngarraagi ngarra-ma_linyung a-Moab-jinyung. Ngaadagu

wingiingga-rarra-yanggi ngarra-Naomi, a-Moab-gala. ⁷ Nga ngaadagu ngangi-yamijgayn, ngangi-yandhawi-wandi nurru, ‘Ngaambaanggarra-mani ngandhamarrii ngaayung adhaadharri,’ ngi-yamayn. Nga anubanila, ngiimbari-waj ngi-wardhangi, waari-waj angi-lan.gadangi. Ngi-wardhangi... yingga anaaji anaarrwar ngi-lan.gadii. Ngi-ruluj-gini a-ruluj-duj, ngi-burri a-ruluj-duj.” Dani-yung ni-yamayn.

⁸ Nigaayung na-Boaz ni-yanggi adaba ngigawi-wuy ngarra-Ruth-guy, nga ngu-yamijgayn, ni-yamayn “Ngana-magana ambalaman lhaawu. Baawanggina-wugij. Yagi barraarru warraawurru warra-miyn.ngalaynji. Bambagarrindharrmani, waari anaanila-wala yagi nunđumi anuuguni, yaaju-wugij ba-wardhii. Marri anaani ngunu-yamijgana nugawi-wuy, yagi naaynbajung nunđumi anubani anaabanguy. Yaaju-wugij ba-wardhii. ⁹ Bamba-nayii warraawurru warra-walya-walya wurru-wulguldhii-yinyung. Ba-yaarri yuuguni, marri ba-warubaj-gana warra-miyn.ngalaynji, warruburru wurru-mani-yinyung, marri bambagarrindharrmani. Ngarra-yamijgayn ngayawi-ninyung warra-walya-walya, yagi nimbi-warragayijgi. Anubani anaa-gugu wirri-warryangi mana-gađharra-wuy. Anubani-yung-maynji ba-wurrij-guldhii, ba-yaarri marri baal-nguyii anubanila anaa-gugu.” Dani-yung ni-yamayn na-Boaz.

¹⁰ Marri ngarra-Ruth ngarrubagi-yung ngi-burrdi aaban-duj, ngi-waban-jarrdangi. Ngi-yamayn, “Ngaya waari ana-Israel-inyung, yagu

nagang aadanu nimba-maŋmangi marri nimba-man.galagaa ngaya, aadanu nagang yiwanggynyung,” ngi-yamayn.

¹¹ Nigaayung na-Boaz ni-yamayn, “Ngaya anaani ngaawanggini nagang ngarangan.ngarraaj, nungu-maŋmangi arraywindi nungu-waŋgaa, anubani-yumbaa naaŋnginaaj ni-ngawiijin. Nga-marrbuy nagang aadanu anubani-yung na-ninyarra marri nga-rriibi marri nugawi-nyinyung ana-lhal nunggaarru. Yagu warraawurru nu-malaŋadi nagang warra-wurru-wurruj, yagu wiya, nagang nu-ngu-burraa nurri-rruj. ¹² Nagang nunu-warriini arraywindi na-Yawei-wuy, na-God ana-Israel-inyung. Marri nuynjanggi na-Yawei-wuy ani-rangarrii yungguyung. Ngaya ngaalamin-jamana niga ari niniiyii anubani-yung nunggaarra-ngaynbandii-yinyung.” Dani-yung ni-yamayn na-Boaz.

¹³ Ngarra-Ruth ngunu-yambalmayn, “Nagang aadanu nu-man.galag-bindiyung ngayawi-wuy. Nagang nimbaa-jarini nga-dirrningawini-yinyung marri ngaambulangi-yinyung. Yagu nagang aadanu ana-lhaawu nagang wu-man.galag yamba. Nagang marri nugawi-nyinyung nimbii-ba-bardhii-yinyung, nurru-runggal-windiyung, yagu ngaya nga-winyig.” Dani-yung ngi-yamayn.

¹⁴ Ngarrubagi anaarrwar yingga ngarraalirr ngi-waliirr-lhangayn, nga wurru-nguni ana-marrya. Nga ngi-burrangayn yuwaagu ngi-walgal. Nga na-Boaz ngaa-gadiyin, “Baaŋiyn, ba-nguyii anaani ana-marrya. Ba-mang marri

ba-lhalwulhii wugargayag-guy." Bani-yung ni-yamayn.

Nga ngi-jarriyin marri ngi-burrangayn warra-walya-walya-rruj, warruburru wurru-nguni-rruj. Nga anubani anu-dal wurru-nanga, wu-lharamaa a-ngura-rruj. Ni-miyn, ngu-yayn, nga ngi-nguni. Waari ana-badag adaba anubani ngi-walarrang. Anubani ngi-walarrang ngi-warra-garraarryuyn, bagu wu-warra-muynmulhi arrawindi. Nga anubagu mulung-arrgi ngijang bagu wu-burri. Nga ngi-yanggi ngarraagi-yung ngarra-Ruth, adaba ngijang ngi-mangi a-marrya a-barley.

¹⁵ Nga nigaayung nubagi-yung wani-magayn warruburru-yung warra-walya-walya, "Ngarraagi yagi nirringa-lhambu angi-mundugana-maynji aadanu wu-warra-muynmulhaa-waj anubani wurraarraabayii-yinyung wudanu ana-barley. Yagi nirringa-yamijgi 'Yagi nungganbi!' yagi nirringa-yamijgi ngaadagu. ¹⁶ Numburraarra-ngarrigwana anubani wurraarraabaa-wala, numburraarraangu-burrii yaajijila, nguynju yadhu wubani angi-warra-lhangarrmana, ngijang angi-mani. Yagi ana-wungarri-mirri nirringa-yambi." Dani-yung ni-yamayn.

¹⁷ Nga ngarra-Ruth ngi-mundugaa-wugij ngijang, murrubu ngarraalirr adaba ngi-yabini. anu-dal wu-warra-yadangi-wugij bagu anubani anu-bal-uj, anubani ana-marrya, ana-barley. Anubani ngi-wadangi rangag-mirri. Nga ngiwu-mangi anu-dal, ngiwu-yabaa. Anubani wu-mundurr-mayn, marang-

aynjaabugij marri marang-aynjaabugij ana-kilogram. ¹⁸ Anubani ngi-warraagijgiyn ngarrubagi-yung nga-rangan.ngarri-yung-guy, nga ngu-bajiyini. “Yaani ngaya nga-manga-mangi,” ngu-yamijgiyn ngarrubagi-yung nga-rangan.ngarri-yung. “Yaani nga-mundugaa ana-yimbaj,” ngi-yamayn. Nga ngu-yayn anubani ana-marrya, anubani-yung ngiirruyn-jinyung, anubani ngi-nguni-yinyung nga ngiirruyn. Ngijang ngu-warra-yayn, ngarrubagi nga-rangan.ngarri-yung, marri ngi-warra-burrangi-yinyung angi-nguni yungguyung Yingga.

¹⁹ “Ajiga aadanu nu-manga-mangi anudal?” ngu-yamijgayn. “Waa-yangi-nyung-duj nagang wurraanuynjungaa-rruj, waa-yangi-nyung-duj nagang numba-wardhangi nagang aadanu, nunggaarra-mundugaa,” ngu-yamijgayn. “Ngaya nganu-yandhawiwa na-God anu-maṇmani, nubagi na-walyinyung nini-rangarrangi-yinyung nagang.” Dani-yung ngi-yamayn.

Nga ngigaayung ngi-yamayn ngarra-Ruth, “Nubagi niwu-waṇagana-yinyung anubani anaaban, Boaz na-nimuwaj-jung,” ngi-yamayn.

²⁰ Ngigaayung ngarra-Naomi ngi-yamayn, “Na-Yawei anaagajij-majgana niga! Nubagi na-Yawei, ngarrani-man.galagana-wugij, ngagurru ngurru-wiri-yinyung marri warrubawi wu-ngawina-yinyung,” ngi-yamayn. Nga ngu-yamijgayn ngarra-Ruth, “Naadagu na-walyinyung naalgurnyung nubagi ngayawi-nyinyung na-gulgu. Niga-waj nambani-rangarrii nagawaa.” Dani-yung ngi-yamayn.

²¹ Ngigaayung ngarra-Ruth ngi-yamayn, “Dagi-yung ngani-yamijgaa na-yiwanggu-nyung, ‘Ba-burraa-wugij ngayawi-rruj ngambii-babardhii-yinyung warubaj. Ba-yama-yamana ba-wardhii... nga anggu-warra-ngu-jadugiiyn ana-barley... marri ana-wheat, ngayawi-rruj waanuynjungina-rruj.’” Dani-yung ngu-yamijgaa ngarra-Ruth.

²² Ngigaayung ngarra-Naomi ngu-yamijgaa ngarra-Ruth, “Yii, ba-wardhii-wugij nubagi na-yiwanggu-nyung-duj, warruburru-rruj warra-miyn-ngalaynji nigawi-nyinyung. ba-yaarri-maynji anaaynbaj-guy, ari warraaynbaj nagang ambiimana, ba-yaarri-maynji anaaynbaj-guy.” Dani-yung ngi-yamayn.

²³ Nga anubagala adaba ngarra-Ruth ngi-wardhangi-wugij bagu, warruburru-rruj warra-miyn.ngalaynji na-Boaz-jinyung. Barley ngi-mundugaa... marri wheat anubal. Ngi-warra-mundugaa, a-barley-yinyung marri a-wheat-jinyung ngi-warra-mundugaa, murrubu wu-warra-ngu-jadugiiyn bagu. Marri ngarrubagi-yung ngarra-Ruth ngi-burri-wugij nga-rangan.ngarri-yung-duj anubani-yumbaa wurru-wardhangi anubani-rruj.

3

Ngarra-Naomi angu-lharrgang ngarra-Ruth angunu-yandhawiwana na-Boaz.

¹ Anubani-wala, ngu-yamijgaa nga-Naomi ngarra-Ruth-guy, “Banu-waŋagana nagang

naaɳnginaaj marri mijburrayung. Ba-wurrij-maalang. Aniiyn-mamaalang ngaya nganulhangarrmang, wa-dhangarrmang naaɳnginaaj.

² Nagang numbardhangi warruburru waramiyn.ngalaynji-rruj yigaj, na-Boaz-duj nigawinyinyung waanaanuynjungina-rruj. Naalgurnyung ngayawi-nyinyung na-gulgū naadagu. Baawanggina adaba,” nu-yamijgayn. “Nga yimbaj ana-miyn.ngu anudanu, anggu-lhanguyn-bayamani-maynji ana-wirrig, bagu warruburru warra-walya-walya wunaa-ba-bardhii-yinyung amburru-burraa wubani waanuynjungina-rruj. Amburru-buyana wudhanguyn-mirri, amburru-waɳbina. Arra-wuyana amburru-warrganjii anu-dal. Anggu-warra-wuyana yuuguni anu-dhabag. Na-Boaz bagu nigaayunggaj ani-burraa.

³ “Nagang aadanu ba-ngambina marri bawuburrang arrawuyn-mamaalang-jinyung, marri yaali-mamaalang mana-yaali ba-yabiyn. Bazaarri buguni, yagu yagi nuɳdumi ana-warubaj. Yagi ni-marrbuy-mi nagang anubagu. Banulhandii na-Boaz ani-nguyii a-marrya, marri ani-wal-nguyii. ⁴ Banu-nayii ajiga-rruj anubani ani-murrgulhangang. Banu-nayii-wugij ani-yingang. Marri bani-yung, ba-yaarri nigawi-wuy. Niga ani-mun-gambamadhina yaali-mirri, ni-mawuraadi yamba. Ba-yaarri nga bagu banumun-garrayang, bamaarrayang mana-yaali nigawi-wala ana-mun, nga ba-murrgulhang bagu nigawi-rruj a-mun-duj. Niga ani-magang anubani-yung yangi baanbina.” Dani-yung ngi-yamayn.

⁵ Nga ngu-yambalmayn ngarra-Ruth, “Yii,

danila-yung-galawaj ngangganbini, anubani nimba-magaa-yinyung," ngi-yamayn.

⁶ Ngi-yanggi ngarra-Ruth wubani wurraarra-nugu-burraa-wuy ana-barley. Nga bagu wubanila-yung-galawaj ngu-yamijgaa ngarrubagi ngarangan.ngarri-yung, wubanila-yung-galawaj ngi-waṇbini. ⁷ Na-Boaz adaba ni-ngunu-nguni marri ni-wal-nguni, nga ni-walarrang, ni-wurrij-galaalarrangi naagi-yung. Anubani wumundugini-rruj a-barley, nga bagu ni-yingayn adaba. Ngarra-Ruth adaba ngi-yanggi midaarrgaj. Nga ngunu-mun-garrayang, nga ngi-murrgulhi a-mun-baj.

⁸ Miyn.giyn.gurarra ni-marayanggiyn, nga ni-wilibilingiyn, nga bagu ngu-nayn, ngi-murrgulhi maṇinyung a-mun-duj! ⁹ "Yangi-nyung nagang aadanu?" ngu-yandhawiwayn. "Ngaya anaani ngaya-waj Ruth, yiwanggu-nyung," ngi-yamayn. "Numbaambamadhang, bama-jarrmayarrmijgang mana-mangudhig amayaali. Nimba-rangarrii ngaya. Nagang yamba naalgurmeynji, nimba-rangarrii-yinyung." Danyung ngi-yamayn.

¹⁰ Nigaayung ni-yamayn, "Maṇinyung, niga na-Yawei aniigajii-majgana nagang. Maalamburrg nagang nungganbini ngarrubagi-wuy nga-rangan.ngarraaj-guy. Yagu nundaambalaman-bindiyung adaba, waari yamba banu-lhangarrmang wulmurrinyung, niimbalal yagu niimbalalari, naaṇnginaaj.

¹¹ "Nga yagi nu-ngu-dirrngawi. Warraarrawindi-lhangu wurru-marrbuy anaani ana-lhal, nundaambalaman nagang.

Anubani nimba-yandhawiwa-a-yinyung, ngaya nganggan**ñ**bina, ngunu-rangarrii nagang.
 12 Ngubindi, ngaya naalgurmaynji yagu naalguryung nubagi naaynbajung nubagi ni-ragaana-yinyung. Nganu-yandhawiwa-a-wurru-wulhu-wulhurr. 13 Ba-burraa yaaji murrubu anggu-lalmang ana-ngamugijgaj. Ani-rangarrii-maynji, anubani ambalaman. Yagi-maynji nini-rangarri, ngaya anaani ngunu-lhalamayana, na-Yawei-maynji ani-wiri, ngaya wa-rangarrii nga waa-ga**ñ**bina anijijjung, anaarrawindi-lhangu. Ba-murrgulhaa-wugij, murrubu anggaa-lalmang ngamugijgaj." Dani-yung ni-yamayn na-Boaz.

14 Bagu ngi-murrgulhi-wugij a-mun-duj, murrubu waa-lalmayn. Waari-waj ngarraalirr angi-walirr-lalagini, waangamudangi-waj, na-Boaz ni-lalagiiyn. Nga ni-yamayn, "Ba-yaarri, yagi yamba anaaji warra-wurruj yagi wurru-marrbuy-mi. 15 Bama-yarrijgiyn maadamu nuynjabina-yinyung marri bama-wa**ñ**agang yaaji." Dani-yung ni-yamayn.

Nga ngima-wa**ñ**agaa marri ngu-yayn, ngaa-darrjangi 20 ana-kilogram, ngaa-darrjangi-yinyung ana-barley. Ngi-warraabaabaa amayaali-wuy. Ngu-manmangi, wini-lalagaa-yinyung nga ngi-waj-barrgaay adaba ngi-yanggi.

16 Ngi-yanggi nga-rangan.ngarri-yung-guy. "Nuynjamminggarrina, ngan.ngalhaa," ngi-yamayn.

Nga ngarrubagi ngarra-Ruth ngu-magaa yangi anubani ni-wa**ñ**bini na-Boaz ngigawi-wuy. 17 Nga ngi-yamayn, "Ngani-warriini anaani ana-barley marri ngani-yamijgayn, 'Yagi nu-mara-

mamar-mi ngaadagi nga-rangan.ngarraj-guy.
Anaani ana-barley ngunuuyii ba-waŋagana.'"
Dani-yung ngi-yamayn.

¹⁸ Nga ngigaayung ngarra-Naomi ngi-yamayn, "Yagi wurrugu numbaalwal-gi wurrugurrij-bugij. Wurrugu nu-marrbuy-mang anggijiaminggarrina. Yagi ni-yanga-yangi. Ambani-yambina, warruburru-wuy warra-walya-walya-wuy. Ambuu-yambiynjina wurrugu, ambirri-maŋdhii ana-lhaawu, anaani ana-yimbaj." Dani-yung ngi-yamayn.

4

Na-Boaz aniiyŋji-yara ngarra-Ruth.

¹ Na-Boaz ni-yanggi wubani wurru-muŋdu-muŋdugaa-rruj, wubani wurru-yanggi-yinyung wurru-yabini... wurru-rabalangi wurru-yaldhangi, nga niindhadhangayn bagu. Nga nubagi na-walyinyung ni-yanggi buguni, nubagi-yung ni-magini-yinyung ngarra-Ruth. Nga na-Boaz niidiyn, "Guwaj, baaniyn yaaji, baandhadhangang." Nga ni-yanggi na-Boaz-duj nga-niindhadhangayn.

² Nga wani-yandhawiwa warruburru-yung na-Boaz marang-aynjaabugij, marang-aynjaabugij warruburru warra-mijiwanggu amburru-yambiynjini yungguyung bagu amburraambargalangi. Nga wurraambargaliyn adaba.

³ Nga nu-yamijgayn nubagi naalgur-nyung-guy, "Nagang nu-marrbuy ngarra-ngajiwanggu-nyung ngarra-Naomi ngiigliyn

adaba anubani ana-lhal-wala ana-Moab. Nūbagi yaga ngigawi-nyinyung naaŋngina-yung, nagawi-nyinyung na-murruuyung, wubani-yunggaj-jinyung, niga niwu-waŋagaa anubani anaabalā. Ngiga ngarra-Naomi ambangiiyn anubani-yung, ambi-lhal-rangarrii yungguyung.

⁴ Ngaya anaani nga-wijangani, nagawaa naynjambina anaani-yung-jinyung. Bawu-ngaynbandang-maynji, bawu-mani anubani anaabalā. Warraawurru warra-mijiwanggu amburraawanggina, marri warraawurru warra-mulung-aynbaj wurraambargalii-yinyung amburraawanggina. Yagu yagi-maynji nunggu-ngaynbandi, nimba-yamijgang, marri warruburru amburraawanggina. Yagu ngaya-waj nganggu-mang, nagang wubani-yunggaj yamba nagang nuŋdaga-ragij. Nagang-maynji ba-yamang, yagi ngawu-mi. Yagu yagi-maynji nunggu-ngaynbandi, ngaya-waj nganggu-mang.” Dani-yung ni-yamayn na-Boaz.

Nigaayung na-walyinyung ni-yamayn, “Ngaya-waj ari nganggu-mani.”

⁵ Nigaayung na-Boaz ni-yamayn, “Bawu-mani-maynji nagang, yagu ngarra-Ruth a-Moab-jinyung, ngarrubagi-yung ngarra-ngayi-nyung, nugawi ngarrubagi, bangu-mang. Nguynju yadhu ambangi-yabana warra-mijburrayung nubagi-yung-jinyung ni-ngawiiyn-jinyung-jinyung, marri anubani anaabalā, ambirri-waŋagana warruburru warra-mijburrayung.” Dani-yung ni-yamayn, wiijamaa yamba anubani ana-lhaawu-runggal, anaani-rruj ana-Israel.

⁶ Nigaayung na-walyinyung nu-yambalmayn,

"Yagi anubani ngaanbi, yijgubulu! Yagu ngaya-maynji nganggu-mang aadanu, ngayawinyinyung warra-mijburrayung yagi ambirri-mi aadanu anaabal̄a. Ngaya anaani ngunuuyii, nugawaj bawu-mani." Dani-yung ni-yamayn.

⁷ Anu...bani-yunggaj wiijamaa ana-Israel-uj, warrubawi-yung wu-yiijnjini-yinyung abal̄a yagu anaaynba-gaynbaj-jinyung, nigawi-nyinyung ni-mun-jabini-yinyung nima-lhalharijgaa. Nga nubagi niwu-mangi-yinyung nuuni manubami-yung. Nga anubani yijgubulu-windiyung, nuuni anubani anaabal̄a.

⁸ Wudani-yung-gala, niga naagi-yung na-walyinyung na-yamijgaa na-Boaz, "Ngaya anaani ngunuuyii. Bawu-mani anubani anaaban," ni-yamayn. Marri nima-lha-lharijgaa nigawi-nyinyung ni-munju-mun-jabini-yinyung, marri nu-yayn nubagi na-yiwanggu-nyung.

⁹ Nigaayung na-Boaz wani-yamijgaa, warruburru warra-mijiwanggu marri warraarrowindi warra-wurru-wurruj, "Nugurru-waj aadanu adaba, nurru-marrbuy, anaani nirri-nani-wala. Ngaarra-mangi ngarra-Naomi-wala naaŋnginaaj-jinyung, nga nigaayung-gala na-niwiayung-biiyung. Ngarra-mangi adaba ngaya-waj anaani. Nugurru-waj nirri-nani-wala. ¹⁰ Marri ngarra-Ruth ana-Moab-jinyung, ngarra-ngayi-nyung na-Mahlon-jinyung, adaba ngiga ngayawi-nyinyung ngarra-gulgū. Wudani-yung-gala nga, aani-yung-gala adaba, nigawi-nyinyung ana-muwaj anaanila-wala anggu-wandha-wuguuguni aani-rruj anggu-burraa a-lhal-uj, marri aani-rruj a-wumurrng.

Nugurru-waj yamba nirri-nayii-wala, anaani ana-yimbaj." Dani-yung ni-yamayn na-Boaz.

¹¹ Nga warruburru warra-mijiwanggu marri warra-mulung-aynbaj wurru-yamayn, "Yii, nurru-waj anaani yamba ngunu-nani-wala. Nuunu-yandhawiwana na-Yawei, anggu-maŋmani ngiga, angi-yaarri-yinyung nugawi-wuy anaanga. Ngarra-Rachel marri ngarra-Leah, arrawindi mijburrayung waangi-yabaa, na-Jacob-jinyung. Yagu nurru nuunu-yandhawiwana na-Yawei, anguuyii ngigawi-wuy, ngarra-Ruth-guy, warra-mijburrayung ambuu-yamana. Nga wudani-yung yamba, ambi-runggal-wana yadhu warru-mandag-jinyung ana-Ephrath-jinyung. Nguynju yadhu warruburru-yung ana-Bethlehem-jinyung, amburru-yamana, 'Warruburru warru-mandag nigawi-nyinyung na-Boaz-jinyung wurru-runggal.' ¹² Na-Yawei nambaniyyii arrawindi warra-mijburrayung, marri ngarraagi-yung ngarra-maninyung anguuyii. Nga anaani nuunu-yandhawiwana, nambarra-waŋagana warra-mijburrayung, marri amburru-runggal-mana. Nguynju warruburru-yung-jii warra-mijburrayung na-Perez-jinyung. Niga naniwiayung na-Judah-yinyung marri ngarra-Tamar-yinyung." Dani-yung wurru-yamayn, warruburru-yung warra-mijiwanggu.

¹³ Anubanila-wala, ngu-yarrijgiyn ngarra-Ruth nigawi-wuy aanga, nigawi-nyinyung anubani nga-rangarrina-yung ngaadangi-yung. Nga-wini-yaay adaba. Niga na-Yawei ngu-yayn adaba

ngi-dhulmumbudi. Nga wurrugu ngunu-yabayn wirrinyung.

14 Warruburru-yung warra-maɳnung wurru-yamayn ngarra-Naomi-wuy, “Nuunu-warraarriwana na-Yawei. Nagang yamba nini-yayn na-ranggambinyiyn ana-yimbaj, ani-rangarrii yungguyung. Anaani ana-yimbaj nuunu-yandhawiwana na-Yawei, warraarrawindi ana-Israel-inyung amburru-marrbuy naadagi-yung na-winyinyung, ani-runggal yamba. **15** Wurrugu marri, bangajiwanggu-mang, yijbanu ani-maɳmani, ani-rangarrii, ba-wada-wadad. Nugawi-nyinyung nga-rangan.ngarraaj ningii-damarr-ngu-burraa, nga nagang ningii-jabayn nugawi-nyinyung na-ranggambinyiyn. Nagang-magaa bamba-waɳagaa warra-marang-aynjaabugij marri na-wulawaa warra-miniwiyayung, yagi-magaa ambi-rangarrangi nagang nguynju ngarraagi nga-rangan.ngarraaj.” Dani-yung wurru-yamayn.

16 Ngarra-Naomi ngarrubagi ngunu-miyn nubagi-yung na-ranggambinya-yung, nga yaaji ngunu-waɳagaa warubaj ngigawi-rruj, nga ngunu-rangarrangi niga, ngunu-magaani.

17 Warruburru-yung warra-maɳnung wurru-burri-yinyung wirringa-warubaj-gaa-yinyung, wunu-mijgayn nubagi Obed, na-nimuwaj-jung. Nga wurru-yamaa, “Ngarra-Naomi yigaj ngunu-waɳagana ranggambinya-yung, nga nigawi-yii na-nimarayung-jii ni-yamana,” wurru-yamayn.

Nubagi na-Obed, na-niwiayung Jesse, nga nigaayung anubagala na-Jesse-wala niga, na-niwiayung adaba David na-king.

¹⁸⁻²² Nga anaani warrubawi-yung warrumandag na-Perez-gala nga na-David-guy.

Perez, Hezron Ram, Amminadab, Nahshon, Salmon, Boaz, Obed, Jesse marri David.

Wiiya.

**Ana-Manngulg Ana-Wubiba -- Anu-gadhuwa
Ana-lhaawu
The New Testament and Old Testament portions in
the Wubuy language of Northern Australia**

copyright © 2010 Bible Society of Australia

Language: Wubuy (Nunggubuyu)

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2021-11-12

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

69aa8c59-52dd-524c-97e0-0392a13499e4